

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion Theologiæ Pastoralis Et Doctrinæ Necessariæ Sacerdotibvs Cvram Animarum administrantibus

Binsfeld, Peter

Avgvstæ Trevirorum, 1609

11. Cap. De Attentione requisita, ad lectionem horarum canonicarum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40721

tem notabilem omisit: aut notabiliter male dixit, si vult euadere peccatum mortale, debet repetere ex integro, & bene absoluere, vt DD. tradunt.

CAPVT XI.

DE ATTENTIONE RE *QVI.* *sita, ad lectionem horarum* *canonicarum.*

DE hac materia legendi Sotus de iustit. & Iure. lib. 10. q. 5. art. 5. Nauar. in tract. de orat. & horis canonicis, cap. 13. Ioan. Medina in C. de pœn. tract. 6. de oratione, q. 14. & Summistæ in verb. Horæ canonicæ.

Pro intelligentia materiæ, præcognoscendum in primis, quod oratio est duplex, Mentalis, & Vocalis. Cū ergo horæ canonicæ ad vocalem orationem spectent, videndum, an ad vocalem orationem necessaria attentio, deinde descendendum ad horas canonicas.

Attentio in oratione ad tria referri potest. Secundo notandum quod attentio orationis potest referri ad tria, in primis ad verba, ne quis erret in verbis, sed distinctè omnia proferat. Deinde ad sensum, siue significata verborum. Tertio ad rem, quam petimus in oratione, & ad finem orationis, qui est Deus. Omnes istas attentiones excepta secunda possunt habere non intelligentes linguam.

Idcō

Ideò & moniales possunt absolvere suas horas, quamvis non intelligant linguam latinā, rectius tamen meliusque attenditur ab intelligentibus.

Tertio aduertendum, quadruplex potest esse effectus orationis. Primus solutio debiti, vt satisfiat officio, & non committatur peccatum. Secundus communis omnibus actibus charitatis, mereri videlicet mercedem apud Deum. Tertius impetratio rei, quæ petitur. Quartus relectio quædam spiritualis, seu delectatio in mente, quæ multò frequentior & maior esse solet in mentali, quam vocali oratione: Quia mentalem, attentio actualis continuò comitatur.

Quarto loco præmittendum, attentionem adhuc triplicem esse, Actuale, Habitualem, & Virtuale. Actualis est, cum aliquis in voluntate elicit actum respectu eius, quod intendit, vt si quis oraturus intendit orandi actum, vel vult Deo agere gratias pro beneficijs: aut satisfacere suo officio. Habitualis est, quando remanet habitus ex actu attentionis frequentatæ inclinans ad similes actus. Virtualis est, quando aliquis ex virtute actualis attentionis præhabitæ procedit ad opus verbi gratia: Quando aliquis manè vult recitare matutinas preces elicit actum, quod velit Deo debitum obsequium persolvere, deinde in virtute huius attentionis reliquas horas recitat,

Quadruplex effectus orationis.

citat, non ponendo actum contrarium huic intentioni.

Prima Conclusio. Ad orationem, vt quis consequatur tres priores effectus sufficit, vt attentio in principio actualis sit, & deinde virtualiter perseueret in xta S. Thom. communiter receptum. 2. 2. quæst. 83. art. 13. Quia ad hoc, vt oratio consequatur istos effectus, requiritur, vt sit actio humana, sed non est actio humana, si non sit in principio actualis intentio. Nam habitualis, cum etiam possit esse in dormientibus, non sufficit. Quod autem in processu virtualis sufficiens sit, patet; quia hæc sufficit in alijs actionibus meritorijs.

Secunda Conclusio. Ad hoc, vt quis consequatur quartum orationis effectum, scilicet spirituales mentis refectionem, & delectationem animæ, requiritur actualis attentio ad verba, vel sensum eorundem, vel finem orationis. Quia mens non reficitur nisi homo mysteria capiat, vel diuinam consolationem hauriat ex amore vehementi: sed hæc nequam fieri possunt, sine actuali attentione. Hinc nascitur quod meditationes spirituales plus adferunt consolationis & dulcedinis, quàm vocales orationes, vt plurimum. Sic David in Psalm. In meditatione mea exardescit ignis. De hoc etiam effectum Paulus I. Cor. 14. cap. Si orem lingua (scilicet sola) mens mea sine fructu est.

Tertia

Tertia Conclusio. Attentio est in præcepto sub reatu peccati mortalis, omnibus canonicè persoluentibus horas, patet ex capit. De-
lentes, de celebratione missarum, vbi sic Pon-
tifex dicit. Districtè præcipimus in virtute o-
bedientiæ, vt diuinum officium nocturnum
pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit,
studiosè celebrent, pariter & deuotè: ex
quo loco DD. communiter præceptum de
attentione colligunt. Eadem est ratio, de om-
ni oratione ad quam quis tenetur ex debito.

Quarta Conclusio. Quando oratio non est in
præcepto, sed libera & in consilio, orans debet
attendere; alias peccat. Caietan. 2. 2. quæst. 83.
art. 13. Sotus loc. cit. conclus. sexta. Nauarr. de
orat. & hor. canon. cap. 13. num. 39. Iosephus
Angles in floribus Theolog. qq. in 4.1. part. in
tract. de orat. quæst. 5. conclus. 2. & alij alibi:
probatur. Qui facit opus Dei negligèter pec-
cat, iuxta illud Hieremiæ, cap. 25. Maledictus
homo, qui opus Dei negligenter facit. Dein-
de orare est actus virtutis, ergò oportet vt fiat,
quando, vbi, & quomodo oportet, & cum re-
liquis circumstantijs, quas actus studiosus re-
quirit: Sed modus orationis est, vt fiat cum
attentione; tenetur enim quilibet orans pro
dignitate orare, ne irreuerentiam committat
in Deum, quem oratione alloquitur. Non
erit tamen culpa mortalis indecenter orare
in oratione tali animo distracto, etiamsi ali-

Pp quis

quis voluntariè diuagetur, & volens alia consideret, modò absit contemptus, vt Sotus & Iosephus Angles docent, sed veniale peccatù: Ex hac conclusione cum DD, infero, quod licet interdum ad recitandum, aut orandum, non obligemur; quoties tamen id fecerimus, rectè & cù attentione facere tenemur. Eadem est ratio, quando quis missam etiam ex consilio, & non præcepto audit, tenetur enim audire cum reuerentia debita & attentione: aliam malè facit.

Quinta Conclusio. Vt Ecclesiastico præcepto satisfiat, non tres illæ attentiones in secundo notabili positæ simul requiruntur, sed quilibet earum est sufficiens ad satisfaciendum. Caietan. Nauarr. & alij.

Sexta Conclusio. Omnes qui horas canonicas recitant ex præcepto, attentionem habere debent ad verba, ne in eis errent, sed ea distinctè proferant. Ratio est, quia hac intentione deficiente, orans exponit se periculo non dicendi quod dicendum est, vel non rectè pronuntiandi, quod culpa non caret in eo, qui ex proposito non attendit.

Septima Conclusio. Attentio ad sensum & significata verborum, licet utilis & bona sit, non est tamen semper ab omnibus necessariò habenda: Nam multi religiosi, clerici, & moniales latinè, aut græcè orantes, sensum verborum non intelligunt, & tamen satisfaciunt

præcepto, si ad verba attendant, vt rectè pronuncient, & ad Deum, cum quo loquuntur: Dicitur autem quod hæc attentio vtilis sit; tum quia plurimum promouet alias attentiones: tum quia deuotionem excitat, tædium releuat, quo vt plurimum non intelligentes sensum verborum afficiuntur.

Octaua Conclusio. Qui primâ, vel secundam attentionem habet, non debet in his persistere, sed animum habere, & propositum ascendendi ad vltimum, scilicet finem orationis, qui est Deus, vt notant Caietan. Nauarr. & Iosephus Angles: Quia hæc vltima & tertia attentio ad Deum maximè necessaria est: Quare qui orationem suam incipit, mentem in Deum eleuare debet, ei que suum obsequium offerre.

Nona Conclusio. Præceptum attentionis in officio diuino canonicè persoluendo, duo includit, nempe, vt in principio orationis sit actuale siue expressum, aut virtuale siue tacitum attendendi propositum: Quia oratio est actus virtutis, vt insinuat, quare debet fieri cum deliberatione, proposito, & fine conuenienti, & secundum quod huc annectitur, est, ne hoc propositum consulto, & voluntariè interrumpatur, per actum expressè vel virtualiter contrarium: Sic communiter DD. sentiunt. Ad actuale autem, vel virtuale propositum sufficit, vt quis petat, vel

capiat breuiarium, cum animo expressè satisfaciendo suo officio: aut dicendi horas canonicas secundum præscriptum Ecclesiæ: vel simile quid faciat, de quo si interrogaretur, responderet se facere id, vt seruet Ecclesiæ præceptum de dicendis horis, quod est virtuale, vel tacitum propositum. De hoc latius Narr. de orat. & hor. ca. 13. à nu. 16. & Iosephus.

Decima Conclusio. Qui dedita, aut data opera nullum habet attendendi propositum in dicendis horis, non satisfacit præcepto, sed tenetur eas recitare, seu redicere, vt aliqui loquuntur. Quia non seruatur præceptum de debita attentione habenda iuxta dicta. Hinc infero cum Soto, & alijs, quod quoties quis dedita opera mentem ab attentione non dimouet, præceptum orandi non omittit.

Vndecima Conclusio. Qui inter orandum exercet opus attētionis orationis repugnans, aut ei impedimentum præstans, tenetur reiterare, Quia hoc faciens scienter, voluntariè vult carere proposito attendendi, & ex consequenti non vult seruare præceptum Ecclesiæ. Hinc si quis inter orandum scribit, legit literas, fabulatur, aut simile quid facit, quod attentionem debitam interrumpit, non satisfacit, vt constat ex Concilio Basiliens. loc. citat.

Duodecima Conclusio. Si quis in horarum recitatione, mente euagetur inaduertenter, ita quod non aduertat se euagari, & statim quando

do aduertit, se ad propositum reducit, ac cogitationes cum dolore repellit, nullum committit peccatum, sed meretur; Quia talis euagatio est inuoluntaria. Ad peccatum autem aliquis voluntas requiritur. Oriuntur autem huiusmodi mentis euagationes: vel ex suggestione Dæmonis; vel ex infirmitate humana: Si autem quis se exhibeat negligentem in repellendis huiusmodi cogitationibus, & in executione attentionis, committitur peccatum veniale, vt rectè Caietanus in verbo Horæ canonicæ, tradit. Quod tantò maius est, quanto maior negligentia, quæ intercedit.

Decimatertia Conclusio. Qui dubius propter mentis euagationem, an aliquem Psalmum aut Psalmos, vel versus, aut lectionem dixerit, si habet probabilem coniecturam se dixisse, utpote quia in initio habuit propositum attendendi, & horas se incepisse recordatur, & librum semper tenuisse, aut reperit se in fine Psalmi, aut lectionis esse, nō tenetur repetere, aut redicere, imò si timidioris sit conscientiæ, malè facit reiterando, quia aperit portam inimico ad tētationem, qui solet timidis conscientijs in hac re multos scrupulos iniicere, vt mentem interturbet inter orandum: Quare vt Parisiens. in 4. d. 12. quæst. 7. docent quos sequitur Nauarr. in capit. 13. de orat. & horis canon. à numer. 30. qui rectè vult attendere ad horas non se occupet in cogitando, aut per-

pendendo, an attēdat, necne: Sicut enim tran-
 scunt per summitatem aliquarum trabium,
 pro pontibus in aëre distentiarum citius ca-
 dunt, si cogitent & metuant de casu: Sic reci-
 tantes horas, si cogitent de errore, & metuant
 errare, facilius in errorem cadent: Ex his con-
 tingit, quod aliqui timidi bis, aut ter quando-
 que Psalmum incipiunt, & in fine quando
 Gloria Patri, &c. dicendum, incidit tentatio,
 non recitatos esse versus præcedentes: Quibus
 hoc contingit consulendum, imò à Confessi-
 rijs iniungendum, vt nullo modo repetant,
 sed reliquam partem horarum prosequantur.
 Cum hic sit modus apertissimus, quibus ma-
 lus spiritus teneriores solet vexare conscien-
 tias, & scrupulos injicere, vt in perturbatione
 sine fructu diuina persoluant. Vide latius DD.
 citatos, & Iosephum Angles loc. d. q. 5. diffi-
 cult. 4. conclus. 3. & Gabrielem super canon.
 missæ lect. 62. lit. N.

Decimaquarta Conclusio. Quando in officio
 aliquid breue interponitur, aut ad ipsum of-
 ficiū, vel finem eius spectans; vel saluti
 spiritali, aut corporali: aut honori; vel bo-
 nis fortunæ orantis, siue proximi necessariū,
 nec commodè potest protrahi, modo scan-
 dalum absit, & propositum habeatur conti-
 nuandi officium inceptum: non est officium
 redicendum, nec repetendum ab initio, sed
 continuandum à loco interrupto, nec culpa
 com-

committitur. Hinc si quis chorum ingredia-
tur, & salutet aliquem non peccat, nec si quis
breue aliquid dicat famulo, aut puero, cuius
fortasè horis absolutis non recordabitur: Ea-
dem est ratio excufationis, si quis vrgeatur
opere naturæ, dum horas legit, non tenetur
iterum incipere, aut si medicus potionem bi-
bendam offerat: aut animal in aquam cadat
erigendum, & de similibus similis est ratio:
Quia præcepta Ecclesiæ cum pro charitate in-
fituta sint, contra charitatem non militant.
Vide Nauarr. loc. cit. cap. 16. à num. 66. & Io-
sephum difficult. 5.

Decimaquinta Conclusio. Quando interposi-
tio est impertinens, si potest commodè pro-
trahi, etsi sit breuis, non caret culpa veniali.
Cum oratio debeat esse continua, utpote col-
loquium cum Deo, cui admisceri imperti-
nentia, & aliena sine causa, irreuerentia quæ-
dam est, & huiusmodi interpositionis debi-
tam intentionem impediunt. Non tamen in
casu huius conclusionis hora erit redicenda,
si interruptio fuit cum animo continuan-
di: Dico hic ut alibi, cum animo continuan-
di: quia si quis etiam breuiter & iusta ex cau-
sa, aliquod opus interponeret determinans
non continuare horam inceptam; nec fa-
tisfacere pro tunc obligationi, tenetur ab-
soluto opere denuo incipere: quia actus a-
gentium non operantur, nec extenduntur

ultra eorum intentionem. l. non omnis. ff. si certum petat. & l. in agris. ff. de acquiren. rerū domin. Idem est iudicium de alijs operibus debitis, si quis eadem incipiat, & inceptis mutet animum satisfaciendi, non satisfacit, sed de nouo incipere tenetur seutalia sint, quæ continuationem ex sua natura requirunt.

Decimasexta Conclusio. Quanto interpositio est ad eò longa, vt iudicio boni viri officium discōinuet, aut diuidat, hora incepta erit repetenda: Quia talis oratio horæ, ex sua natura continua esse debet.

Decimasextima Conclusio. Quamuis Angelus in verb. Feriæ. §. 46. Syluest. in verb. Missa. 2. in fin. Aurea Armilla in ver. Festum. & alij alij alibi, doceant peccare mortaliter, nec satisfacere eum officio, qui in missa de præcepto, recitat horas: aut pœnitentiam, aliasque preces debitas, tamen dicimus posse aliquem hisce duabus obligationibus satisfacere, nec propterea esse obligatum, vt recitat horas: Sic tenent Nauarr. in Manuali Confessar. capit. 21. numer. 8. & de oration. & hor. canon. cap. 19. à num. 178. Dominicus Sotus in 4. d. 13. quæst. 2. artic. 1. Petrus à Soto de iustit. Sacerdotum, lect. 2. de satisfactione, Caietan. Tomo 2. tractat. 4. de valore orationum dictarum ab audientibus missam in die festo, & alij alibi. Ratio, quia potest quis vnico actu duobus præceptis satisfacere, quando non est repugnanti-

tia, vt in præfenti cafu : in quo facilè fieri potest, vt vtrique neceffaria attentio adhibeatur. Quandoquidem nemo tenetur de præcepto audire, aut intelligere, quod Sacerdos canit, aut dicit, cum laici longè diftantes ab altari, nec linguam intelligentes, præcepto de audienda miffa fatisfaciant. Satis autem eft ad præceptum de audienda miffa è longinquo in Ecclefia celebranti affiftere, & furgendo & genua flectendo intentionem dirigere ad celebrantem, offerentē, &c. quæ omnia ficut alia, poffunt fieri, cum recitatione horarum canonicarum, & orationum debitarum, & confirmatur: Si enim horæ & orationes debitæ, vel ex præcepto; aut impositione pœnitentiæ, miffæ neceffariam attentionem tollerent, malè etiam facerent, qui legerent in miffa orationes ex deuotione: vel dicerent rofarium, quoniam hæ etiam, vt dictum eft, attentionem requirunt. Hoc tamen dicere eft contra confuetudinem omnium fidelium, doctorum, & indoctorum: Tamen nifi quis neceffitate prematur, non eft facilè alicui confulendum, vt tempore miffæ, quam ex præcepto Ecclefie audire tenetur horas recitet: aut pœnitentiam iniunctam impleat. Quia contraria opinio graues etiam profe habet Doctores, & fuis probabilibus confirmatur fundamentis, tum quia melius eft duo præcepta diftinctis temporibus implere, tum etiam quia Caietan. tra-

dit talem venialiter peccare, nec mereri sic recitando horas: Quod Nauarr. putat tantum procedere in eo, qui nulla iusta de causa, sed v. postea otietur, aut antea otiatuſ est, eodem tempore duo præcepta implet.

CAPVT XII.

DE RESTITVTIONE FRV.

*Etuum facienda ab eis, qui horas
canonicas non reci-
tant.*

HÆc res tangit Clericos beneficiatos, qui fructus ratione suorum beneficiorum percipiunt: quia alij clerici existentes in maioribus, qui nihil ab Ecclesia habent, licet mortaliter omittendo horas peccent, non tamen ad vllam restitutionem obligantur.

Prima Conclusio. Olim ante Concilium Lateranen. sub Leone X. fuit opinio inter DD. an clerici beneficiati omittentes horas canonicas tenerentur ad restitutionem fructuum? Partem affirmantem tenebant Ioan. Calderinus in capit. 1. de celebratione missarum. Dominicus Geminianus in capit. vltimo de rescriptis in 6. Glossa in pragmatica sanctione in titul. Qualiter horæ canonicæ sint dicenda.